

Om Kvindestemmeretssagen i Nederlandene.

Skønt vort Land ikke er stort og vor Politik ikke har nogen verdenshistorisk Betydning, troer vi Hollænderinder dog at kunne regne paa vore internationale Søstres Sympathie, naar vi fortæller dem om, hvor langt vi har kunnet trænge frem i vort Arbejde for at erhverve Borgerret for Kvinder i politisk Henseende.

Nederlænderne har en Statsforfatning, som udtrykkelig nægter Kvinderne Valgret. Ministeriet Kuyper, der afgik i 1905, havde noksom viist sit reaktionaire Sindelag overfor Kvinderne, idet det havde hindret, at gifte Lærerinder kunde blive i deres Stillinger, ligesom det ogsaa havde sat Bom for, at gifte kvindelige Post- og Telegrafekspedienter blev i deres. Det var den anti-klerikale Opposition, der i 1905 havde styrtet Ministeriet Kuyper, og da dette Parti kom til Roret, kom en anden Aand til at raade. Man ønskede Stemmerettens Udvidelse saa langt ned, at der aldeles ingen Census blev eller ialfald en betydelig Nedsættelse. De forskellige Partier satte Grænserne afvigende fra hinanden. Saaledes havde to af Partierne sat Kvindens Valgret paa deres Program, det ene endog sat det som Hovedfordring i deres Forslag til den ventede Forfatningsrevision. Før Juni-Valgene var det radikale og en Fraktion af det liberale Parti kommet til en Overenskomst, som gik ud paa, at man helt skulde stryge Fordringen paa Census, idet man overlod Bestemmelsen om Valgrettens Grænse til den almindelige Lov. Denne saakaldte »Blanko Paragraph« var uden al Tvivl et Fremskridt for Kvinderne men vilde dog gøre Vilkaarene for deres Borgerret afhængig af de forhaandenværende Lovgivere. Der dannedes snart et Koalitionskabinet, som ved selve sin Tilbliven forpligtedes til at bringe Forslag frem om en Revision af Forfatningen og deri optage Blanko-Stemmeretsparagraphen.

Det ringe Flertal af de Anti-klerikales Regeringskoalition (52 af 100 Folkerepræsentanter, naar man hertil regner Socialisterne) gjorde baade Ministeriets Bestaaen og dets Autoritet tvivlsom. Dets første Gerning var at udnævne en Statskommission til at forbedre Forfatningsrevisionen, idet Kommissionen underkastede alle Bestemmelser — undtagen Reguleringen af Valgretten, som Regeringen forbeholdt sig selv — en nøje Prøvelse.

Da man i August offentliggjorde Navnene paa Kommissionens Medlemmer, blev de deri ikke repræsenterede politiske Partier fortørnede over deres Udelukkelse. Intet Under, at vi Kvinder havde samme Følelse, og at vi i vort Kvindestemmeretforbunds alm. Aarsmøde dannede en Komité, der skulde udforme

Kvindernes Fordringer og sørge for at gøre disse kendte i de videste Kredse, hvilken Op-gave blev gennemført efter største Maalestok.

Kongeparrets aarlige Besøg i Hovedstaden gav Lejlighed til en Audients hos Dronningen den 3die Maj 1906, ved hvilken Præsidenten for den nederlandske Kvindestemmeretskomité, Dr. *Aletta Jakobs* samt Fru *Rutgers-Hoitsema*, Medlem af nævnte Komité, overrakte Hds. Majestæt en Brochure. Dr. Jakobs nævnede, at, da det skulde blive første Gang, at den nederlandske Statsforfatning blev underkrevet af en Kvinde, vilde hun ikke undlade at bede Hds. Majestæt tage Hensyn til Kvindernes Tarv. Hds. Majestæt tog venligt mod det lille Skrift og spurgte, »om nu heri var nævnet Kvindernes samtlige Fordringer?« — Dette besvarede Dr. Jakobs bekræftende. Dronningen lovede at vise Sagen sin Interesse.

Dagen derpaa gik Dr. Jakobs og Fru Rutgers-Hoitsema til Indenrigsministeren, som talte indgaaende med dem om Sagen. Da Dr. Jakobs nævnede den voksende Bevægelse til Gunst for Kvinders Borgerret, der nu fandtes i alle politiske Partier, advarede Ministeren Damerne mod at hengive sig til for store Forventninger. Dog lovede Ministeren, at han skulde fremføre Kvindernes Ønsker med Hensyn til Revisionen af Forfatningen og sluttede med en Anmodning om, at de vilde tilstille ham de i Amerika, Australien og Ny-Zeeland indvundne Erfaringer af de dér gjorte Prøver.

De Ændringer i Forfatningen, som nederlandske Kvinder tilstræber er følgende:

»At Artikel 5, som tilsikrer alle Nederlændere en lige Udnævnelsesret til alle Statsembeder, maa faa et saadant Appendix, at det sættes uden for al Tvivl at med »Nederlændere« menes lige saavel *Kvinder* som *Mænd*. Dette vil for Eftertiden umuliggøre en Kgl. Forordning af den Slags, som Ministeriet Kuyper udstedte for at drive Kvinderne ud af deres Erhverv.«

»Overalt hvor Statsforfatningen taler om Valgret og Valgbarhed, skal Kvinder stilles lige med Mænd; og hvis man antager Blanko-Valgretsparagraphen, skal denne lyde saaledes: Loven bestemmer, hvilke Mænd og *Kvinder*, der er valgberettigede og valgbare til den lovgivende Forsamling, paa hvad Maade end Valgene maa finde Sted.«

»Da man fordrer af de mandlige Indbyggere i Riget, at de bidrager til Forsvaret af dette, saa skal det staa Regeringen frit, at paalægge de kvindelige Indbyggere en Slags Statstjeneste »for at sikre Rigets Uafhængighed og Forsvaret af dets Grænser« (Art. 180). Vel ønsker vi hollandske Kvinder ikke at skulle gælde for Militarister, men naar Stemmeretten stilles afhængig af Militærtjeneste,

saa vil vi paa vor Side erklære os beredte til at yde Statssamfundet vor Tjeneste i ét eller to Aar.«

»Disse vore Ønsker, som er formulerede artikelmæssigt og forsynede med indgaaende Begrundelser, er ikke alene tilsendte alle Folkerepræsentanter og forelagte Medlemmerne af førnævnte Statskommission (der reviderer de foreslaaede Forfatningsændringer) men ogsaa fremlagte til Salg i alle Boglader.«

Kundgørelsen af det nederlandske Kvindestemmeretsforbunds Ønsker, har haft de gode Følger, at førnævnte Statskommission 4de Februar 1907 offentliggjorde sine Forslag til Forfatningsændringen. Til vor Glæde fandt vi, at 6 af de 7 Medlemmer havde erklæret sig i Overensstemmelse med vor Anskuelse: at det nu var tidssvarende ikke længer at forholde Kvinderne Valgbarhed til at blive Parlamentsmedlemmer. Om selve Valgretten taler Kommissionen ikke, da dens Standpunkt hertil ikke er forlangt af Ministeriet; det var os derfor en stor Skuffelse, da Ministeriet faldt.

Alt er uvist i dette Øjeblik, men man maa ikke opgive Haabet!

Martina Kramers.

Saavidt Martina Kramers Artikel. Vor Pladsmangel tvinger os til kun at uddrage enkelte Punkter af Jus Suffragii som Fortsættelse. Det Anti-klerikale Parti som afløste Ministeriet Kuyper fra August 1905 til December 1907 (med Undtagelse af en Krise fra Januar til April 1907) var grundet paa et Flertal af blot én Stemme. Det var — som vi saa — gunstigt stemt for Kvinders Stemmeret og lod sig paavirke af Statskommissionens Raad, ja, det udvidede endog i sit eget Lovforslag for Konstitutionsændringerne ovennævnte Kommissions Anbefalinger. Uenigheden om Militair-Budgettet foranledigede det af Kvinderne saa forhaabningsfuldt betragtede Kabinets Fald. Den 12te Februar 1908 kom et nyt Ministerium til Magten, der bestod af 6 klerikale og 3 halv-kerikale Medlemmer. Det synes ikke at ville fremme Kvindernes Fremgang men vel snarere hæmme den!

Ved Kongressen i Juni ville vi faa Lejlighed til nærmere at se hvorledes Situationen har udviklet sig. I Kvindestemmerets Forbundet er indmeldt 1000 nye Medlemmer siden Januar. Efter vore egne Erfaringer kan vi stille Kongressens Indflydelse paa Landets Tankesæt højt, om denne end ikke bliver mærkbar i første Øjeblik.

J. M.